

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 2 gold.,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofije 1 gold. 50 kr.

Vredništvo in upravnništvo je v hiši „Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov“,
Poljske ulice št. 10.

Avrelij Ambrozij.

Neutrudljivi izsledovatelj na polji cerkvenega petja, P. Gvidon Maria Dreves S. J., je obdaril glasbeni svet z dragocenim sadom svojih studij, t. j. s knjigo naslovljeno: Avrelij Ambrozij, oče cerkvene glasbe,*) himnologična studija, katera zasluži, da o nji tu nekoliko izpregovorimo.

Čem bolj se v zgodovini naše umetnosti njeni zibeli približamo, tem temnejši postajajo sledovi. Razne zmote naših glasbenih zgodovinarjev kažejo dovolj, da so često primorani, pomanjkanje zanesljivih izvestij nadomeščati s hipotezami. Marsikaj so smatrali sv. Ambroziju v zaslugo (n. pr. iznajdenje tako zvanih avtentičnih tonovskih načinov, skladanje zahvalne pesmi Te Deum laudamus), nad čemer so temeljiti izsledovatelji po pravici smeli dvomiti; po drugi strani pa so njegovo pravo zaslugo, zlasti kot pesnika in skladatelja himnov premalo ocenjali. Ti negotovosti je P. Dreves s pomočjo jako obsežnega gradiva raznih virov za vselej konec naredil, tako da smemo zdaj z največjo izvestnostjo sv. Ambrozija resnično zaslugo gledé cerkvene glasbe v nove zgodovinske knjige zabilježiti. Da se je moral g. pisatelj pri svoji studiji boriti z nenavadnimi težavami, mu kaj radi verjamemo. Posebna težava pa je ta, da je bilo treba sledov delovanja našega svetnika iskati edino na polji liturgije, na katerem se, kakor znano, pesnikovo imé zamolči. Tudi je zahtevalo delo popolno znanje svetnikovega mišljenja in govora.

Poskusimo torej posledke Dreves-ovega raziskavanja ob kratkem popisati.

V vvodu razlaga pisatelj važni pomen „očeta latinskega petja“. Kot pesnik himnov stal je visoko nad Hilarijem Poitier-skim; „z njegovimi himni se ni pričela le krščanska lirika, temuč tudi v obče vsa krščanska poezija na zahodu, dá, iz njih smemo izvajati začetek vsega modérnega pesništva“. Na milansko ljudstvo napravili so himni tolik vtisek in navdušenost, ki so jo provzročili, je bila tako mogočna, da so arijanski nasprotniki sv. Ambrozija himnom njegovim nekako čarobno moč pripisovali. Sv. Avguštin se spominja še v starih letih neizbrisljivega vtiska, kojega so te pesmi na-nj, tadaj še rahločutnega leposlovca in lahkoživnega posvetnjaka, učinile, blagih

*) „Aurelius Ambrosius, der Vater der Kirchenmusik“, eine hymnologische Studie. (Herder, Freiburg i. Br. 1893, 146 strani, cena 2 marki.)

čutil, ki so se mu v duši vzbudila, in sladkih solzá, izžetih mu iz oči z mehko silo. Kadar mu grenka žalost dušo oklepa in se rana, srcu njegovemu po smrti zlate matere vsekana, noče zaceliti, tedaj so mu zdravilno olje besede iz ust pesnika Ambrozija. — Da se je pa vžle temu tako hitro moglo pozabiti, kateri himni po pravici nosijo Ambrozijevo ime in kateri po krivici, je vzrok ta, ker so bili za liturgijo zloženi in so se tudi v liturgiji pogubili. Vpleteni so bili narprej milanskemu obredu, kmalu tudi liturgijam drugih cerkvá. Njih uspeh je budil posnemanje, zlagali so nove himne, od katerih se je pričakovalo tem več povoljnosti, čem sličnejši so bili himnom Ambrozijevim. Jambski dimeter zval se je versom ambrozijanska mera, in vsak v ti meri zložen himnus imenovali so brez razločka *hymnus Ambrosianus*. Težava je rasla s časom, zmedenost je postajala vedno večja; in če se je med himnologi nahajala velika razlika gledé naštevanja prvotnih t. j. pristnih Ambrozijevih himnov, se temu nikakor ne moremo čuditi. Čudno pa je to, da noben glasbeni izsledovatelj ni skušal, preiskavati himne sv. Ambrozija skupno po njihovi dvojni strani, t. j. po jezično-metrični in glasbeni strani. Le tako je umevno, da so mogle nastati sodbe, kakoršno je n. pr. še l. 1893. dr. Hugo Riemann v najnovejšem natisu svojega „Musik-Lexicon-a“ o ambrozijanskem petju napisal: „ambrozijansko petje je eno ugankam najbolj podobnih poglavij glashbene zgodovine, ker o njem prav za prav nič ne vemo“.

P. Dreves pa je poskusil to uganko rešiti, kar se mu je tudi posrečilo. Tvarino obravnava v dveh oddelkih: I. Himni sv. Ambrozija in II. Napevi sv. Ambrozija.

V prvem oddelku pisatelj odgovarja na 4 vprašanja: 1.) Kje nam je iskati pristnih Ambrozijevih himnov? 2.) O katerih himnih spričuje zgodovina, da so Ambrozijevega vira? 3.) Katere so metrične in stilistične posebnosti Ambrozija pesnika? 4.) Kateri so pristni otroci Ambrozijeve muze?

Na prvo vprašanje odgovarja naš pisatelj z Biraghi-jem *) (žal da premalo čislanim himnologom) tako priprosto in naravno, da se čudom čudimo, da še nikdo ni na to misel prišel. „Nobenega himna ne moremo smatrati, kot od Ambrozija izviraajočega, o katerem se ne dá dokazati, da so ga od davnine sém rabili v milanski cerkvi.“ — Na podlagi tega odgovora odgovarja potem še na drugo in tretje vprašanje in tako mu je lahko, ločiti pristne otroke ambrozijeve muze od nepristnih. Po zgodovinskih spričevalih sv. Avguština, papeža Celestina in drugih pride P. Dreves do sklepa, da pripozná štiri himne za pristno Ambrozijeve. — Gledé na metrične in stilistične posebnosti teh himnov našel je še 14 drugih, katere tudi prave ambrozijeve imenuje, kakor Biraghi. **) A Dreves gré še za važen korak dalje, kot Biraghi, ker skuša melodije teh 18 himnov popraviti do prvotne oblike.

*) *Inni sinceri e carni di S. Ambrogio. Milano 1862.*

**) *Ti-le so: 1. Intende qui regis Israel. 2. Illuminans altissimus. 3. Hic est dies verus Dei. 4. Agnes beatae virginis. 5. Victor Nabor Felix pii. 6. Grates tibi, Jesu, novas. 7. Apostolorum passio. 8. Apostolorum supparem. 9. Amore Christi nobilis. 10. Aeterna Christi munera. 11. Aeterna rerum conditor. 12. Splendor paternae gloriae. 13. Jam surgit hora tertia. 14. Nunc sancte nobis Spiritus. 15. Rector potens verax Deus. 16. Rerum Deus tenax vigor. 17. Deus creator omnium. 18. Jesu corona virginum.*

Popolnem samostojno obravnava Dreves II. del svojega spisa: „Napevi sv. Ambrozija“. Narprej zavrača napačno misel dr. Kremann-a i. dr., zlasti neresnične nazore Hermesdorff-ove in Ambros-ove, kateri sv. Ambroziju preveč ali premalo glasbenega delovanja prisvajajo ter po krivici trdijo, češ, da je Ambrozij edino po židovskih napevih svoje himne zlagal. Gotovo pa je bil vpliv grške in rimske glasbe na Ambrozijeve napeve že radi tega večji, ker so himni vsi metrično zloženi. To pravo misel zastopa tudi Gabler v svoji „Tonkunst“, deloma tudi Schlecht; vendar pa Schlecht in mnogi drugi (med njimi tudi P. Ambrozij Kienle) sv. Ambrozija smatrajo očeta, ozir. začetnika štirih avtentičnih tonovskih načinov.

Slično, kakor v prvem oddelku gledé teksta, pride naš pisatelj v tem oddelku gledé glasbe do sklepa: „Le one melodije morajo biti pristno Ambrozijeve, koje se nahajajo v milanski liturgiji, in izmed teh le one edine, katere kažejo največjo priprostost brez vseh prepletk in drugih „čiriciari“. K temu sta mu posebno dobro rabila Codex Trivulzian 509 od l. 1327. v Milanu, in Cod. Triv. A 102 (ravno ondi); pa tudi Cod. 20 svetokrižki in psalter kardinala Borromeja.

Po jako marljivem kritičnem preiskavanji tū nahajajočih se melodij proglašá Dreves ednajstero izmed njih konečno za pristno ambrozijanske. — Toliko o najnovejšem Drevesovem delu, katero je vzbudilo med glasbeniki veliko zanimanje z ozirom na tvarino in razložbo. Trditi pa smemo, da je najbolj pripravno razsvetliti ono „temno dobo“ ter da poznejši pisatelji o tem vprašanji nikakor ne morejo prezirati Drevesovih studij; marveč da so primorani, se nanjo ozirati, ako jim je mari, kaj temeljitega na dan spraviti!

† Adolf Harmel.

Umr! je mož!
Kje tak je še med nami,
Kot on, ki spi v prezgodnji groba jami?
S. Gregorič.

Britka izguba je zadela komenski dekanat, dá, celo nadškofojjo goriško in posebe še cecilijansko društvo. Preč. g. Adolf Harmel, bivši kapelan cerkljanski, potem župnik šrebeljski in na zadnje dekan komenski, je previden sè svetimi zakramenti za umirajoče 2. sept. t. l. po kratki bolezni vzdihnil v božje naročje svojo blago dušo. Novica o njegovi smrti je udarila kot strela z jasnega nebá v srca njegovih ovčic, sorodnikov, znancev in prijateljev, katerih je ranjki štel brezštevilno. Saj takó zlata duša ni imela sovražnikov! Šrebeljci so bili zvedevši to žalostno vest — kar poparjeni. Cerkljani, ki so ga zeló spoštovali in ljubili, žalujejo za njim, kakor da bi jim bil umrl lastni dekan. Komencem ga je bil Bog komaj pokazal in zopet odvezel, kakor je izborno dél cerkv. govornik ob njegovem pogrebu; zató Komencem ni mogoče vstaviti potokov solzá, ki jih pretakajo za svojim najboljšim dekanom. Še le bolj živo so občutili in čutiljo ta vdarec njegovi duhovni sobratje, znajoči bolje ceniti njegove izvenredne vrline in vsestranske zasluge. S kratka, tako obénega sožalja ni videla goriška nadškofojja, odkar je umrl semeniški vodja in profesor bogoslovja dr. Janez Hrast. Da, celó čez meje ozke goriške nadškofojje je segal bolesten vik ter odmeval od kranjskih dolin in planin in od tržaških obál.

In po pravici! Saj je umrl mož idealen, za vse lepo in dobro vnet, mož brezsebičen le bližnjega blaginjo išoč, vesten, goreč in previden duhovnik, skrben pastir, pravi oče

svojim podložnim, priljubljen pridigar, izvrsten pevec in strasten gojitelj cerkv. glasbe, odločen narodnjak, na tihem delujoč in ne kričeč, izboren in večkrat odlikovan šolnik, darežljiv in gostoljuben hišni gospodar, ljubimec svojih duhovnih sobratov in sploh vseh, ki so se bili z njim seznanili, s kratka — umrl je ponos in dika goriškega duhovstva.

Rajnik ima za cecilijanstvo na Slovenskem in posebno še za mlado goriško cecil. društvo toliko zaslug, da se mu mora postaviti v tem listu — spomenik. Opisujoč s kratkimi potezami njegovo življenje, hočemo omenjati njegovo delovanje za glasbo sploh in za cerkv. glasbo posebe.

Adolf Harmel je bil rojen v Idriji dne 28. aprila 1847 iz častne rudarske rodbine, katere pošteno ime je znano na daleč okrog. Rajnik nam je večkrat pravil, da so prišli njegovi pradedje iz Nizozemskega v Avstrijo, oče pa l. 1838. v Idrijo kot mehanik k rudniškim strojem. Res, priimek Harmel ni slovenskega izvira ter se nahaja še dandanes v Belgiji in na Francoskem. Taka žilavost, podvzetnost in olika, ki je v tej rodbini, ni sad mehke slovenske lipe.

Idrija od nekdaj slavi kot pridna gojiteljica glasbe in šteje od nekdaj imenitne glasbenike. Naj omenim samó slovečega organista Krašnerja. Še dandanes prihajajo iz Idrije odlični glasbeniki, ki se skoro vsi ognjeno bojujejo pod zastavo sv. Cecilije.

Ni čuda torej, da se je naš Dolfi vže v rojstnem mestecu kot deček naučil spretno na gosli igrati. Normalne šole je študiral v Idriji, gimnazijalne pa v Ljubljani.

V Alojzevišču je bil le eno leto. V glavnem mestu Kranjskem je imel priliko še bolj izuriti se v glasbi. Njegov polnodonec bas — pozneje bariton — je bil tačas imeniten. Končavši gimnazij se poda v goriško semenišče posvetit se duhovskemu stanu. Tu je kmalu postal glasbeni vodja bogoslovskega kora in duša semeniške čitalnice. Kot sin svojega časa je seveda izbiral in pel skladbe, katere ne spadajo v cerkev in katerih se je pozneje sramoval. Pele so se takrat v bogoslovnici večinoma težke skladbe, n. pr.: Candottijeve, Mercadantejeve, Riccijeve, Schiedermayerjeve, Mozartove, Haydnove, Haslerjeve i. t. d. — Še zdaj se živo spominjam, kako je rajnik mogočno pel bas-solo pri Magnificatu iz nekih težkih italijanskih večernic (vesper). — Po dokončanem bogoslovju ga ranjki knez nadškof goriški Andrej Gollmayer posveti v mašnika dné 24. sept. 1870. in ga pošlje v Cirkno blizu Idrije za kapelana. Novo mašo je pel v Rifemberku na Ipavskem blizu Krasa, ki spada pod Komenski dekanat. Propovedoval mu je na novi maši isti gospod, kateri mu je govoril tudi o pogrebu — Msgr. I. Gabrijelčič. Čudno naključje!

Prava sreča je bila za Cerkljane, da je prišel A. Harmel za č. g. A. Trepalom kapelanovat v Cirkno, kjer je vspešno deloval za cerkev in narod v letih 1870—75. Glasbena ledina, katero je bil vže njegov prednik preoral, je pod njegovim vodstvom začela cveteti. V čitalnici in v cerkvi se je tedaj čulo izvrstno ubrano petje. Cerkljanska čitalnica je takrat sè svojimi dramatičnimi predstavami in pevskimi produkcijami, katero oboje je vodil A. Harmel, stala na vrhuncu svojega razvitka. Tako izvrstno osnovanih „besed“ ni videlo Cirkno ne, prej ne poznej. Politični razpori so našega Adolfa prisilili odložiti svojo požrtvalno službo v čitalnici, zato pa je od sedaj naprej začel tem pridneje vihteti svojo taktirko v cerkvi. Č. g. A. Trepal, takrat kurat v Jagodiščah blizu Cerknega, je bil naročen na Wittove „Fliegende Blätter“ in je začel tudi sam v cecilijanskem duhu skladati. Zložil je bil veliko slovensko mašo, katera se je pela pri škofovem obiskovanju v Cerknem pod vodstvom Harmelovim. V duši ranjcega je tedaj začela porajati misel, da bo treba na Slovenskem cerkv. glasbi ukreniti na novo pot, katero so nam bili pokazali Nemci z Wittom na čelu. Med tem pride za razvoj cerkv. glasbe v Slovencih velevažno leto 1876. A. Harmel, ki se je bil tedaj preselil iz Cirknega v Šrebelje kot župnik, (kjer je župnikoval v l. 1875—88) sliši, da priredi občno nemško cecil. društvo svoj občni zbor v štirskem Gradcu. Ne samó radovednost in ljubezen do glasbe, temveč iskrena želja spoznati resnico ga vede v nemški Gradec. Tu najde dvanajstorico drugih Slovencev (večinoma duhovnov), ki so v tem obziru kakor on iskali resnice in jo tudi našli. Vtis cecilijanskega petja, katero sta v Gradcu vodila Fr. Haberl in Haller je bil za navzoče Slovence odločilen. Slovenska

trinajstotica sklene tedaj povrniti se v domovino ustanoviti slovensko cecil. društvo s sedežem v Ljubljani. L. 1878. začne izhajati društveno glasilo „Cerkveni Glasbenik“. Tudi na Cerkljanskem se je začelo gibati cecilijansko petje; v Cirknem so ustanovljali farno cecil. društvo, katerega pravila je bil sestavil A. Harmel. V Šebreljah je bil rajnik ustanovil majhen pevski zbor 12 pevcev (Glej C. Glasb. 18:9. 3. št.) Ker je imel neveščega organista, se je A. Harmel sam naučil toliko na orgle igrati, da je l. 1880. spremljeval težko Wittovo mašo „Exultet“. V 12. št. l. 1881. Cerkv. Glasbenika je poročal njegov dopis iz Šebrelj, da so tam praznovali praznik sv. Cecilije in da je pri tej priliki 20 zbranih jagerskih in šebreljskih pevcev pelo 4glasno Schweizerjevo mašo op. 26 a. Na koncu tega dopisa je pripomnil, da „je za ceciljanstvo ves cerkljanski okraj pridobljen“.

Tudi koral je začel učiti šebreljske pevce l. 1882. Shod na sv. Gori, blizu Gorice, katerega so bili priredili prijatelji cerkv. petja 17. maja l. 1883, je provzročil novo dobo cerkveno-glasbenega pokreta na Goriškem. A. Harmel je tedaj ves navdušen dirigoval velik pevski zbor, ki je pel lepo Kaimovo mašo Jesu Redemptor, vzkliknivši pred začetkom „S. Caecilia, ora pro nobis!“ Uspeh je bil tak, da se je cecilijansko petje vsem poslušalcem omililo in da so skoro vsi navzoči pristopili k novemu cecil. društvu, ki se je tisti dan na Sv. Gori ustanovljalo. In pri tem je igral glavno nalogo A. Harmel. On nasvetuje omejevanje dne, da bi se ustanovilo cecil. društvo za goriško nadškofijo. Po tem razlaga, na kaki podlagi bi se moralo to storiti in nasvetuje, da bi se še tisti dan ustanovilo cecil. društvo po pravilih, katera je izročil predsedniku. (Glej C. Gl. 6 št. 1883.) Nasvetovano društvo se je res kmalu ustanovilo in sicer 22. nov. 1883. v dan sv. Cecilije. Prva podružnica tega društva se je ustanovila v Čepovauu, druga v Šebreljah, kateri je bil načelnik A. Harmel. (C. Gl. 4. št. 1884). 25. avgusta 1884 je bil goriškega društva cecil. II. občni zbor v goriškem bogoslovnem semenišču. Pela se je prelepa Stehlejeva maša Salve Regina, katero je dirigoval zopet naš A. Harmel. On je tudi govoril pri občnem zboru: 1.) Kaj hočemo cecilijanci? 2.) Kaj smo dosegli? 3.) Kaka bo naša prihodnost? Prezvziš. knezonadškof goriški so ob oni priliki dovolili ženske zборе na deželi in prepovedali slovensko petje pri latinski peti maši. Quod meminisse juvat.

1.—3. sept. 1885. je bilo cecil. društvo goriško priredilo v Goriškem centr. semenišču I. podučevalni tečaj za organiste in dirigente. A. Harmel je tedaj govoril o dirigovanju petja, o lastnostih pevovodje in o intonaciji.

Dne 24. sept. 1887. je bila cecil. pevska produkcija v Dornbergu na Ipavskem, katero je dirigoval A. Harmel; tačas se je zgodil znani dornberški škandal, o katerem je bil spisal naš rajnik fulminanten članek v Cerkv. Glasb. 10 št. 1887. Kdor hoče spoznati vso možko odločnost, energijo in bistroumnost Harmelovo, naj čita ta dopis. A. Harmel se je udeležil tudi IV. občnega zbora ceciljanskega v Gorici in je poročal o njem C. Glasbeniku (7 št. 1889). Zadnjikrat smo ga videli na V. občnem cecil. zboru v Tolminu 3. okt. l. 1892. in slišali njegove podučljive in spodbudne besede. Kakor se iz tega razvidi, je bil rajnik glavni steber cecil. društva za goriško nadškofijo. Društvu je bil glasbeni vodja 9 let in mu je vrh tega zmirom pomagal z nasveti in praktičnimi migljeji. Kedar je šlo za cecil. stvar, mu nobena pot ni bila predolga, nobena žrtva premajhna, nobena ovira nepremagljiva. Pri nobenem občnem zboru cecil. društva goriškega in pevski produkciji Harmela ni smelo manjkati. O takih priložnostih ni samo prevzel dirigovanje petja, ampak tudi kak podučljiv govor. Tako je n. pr. govoril na Sv. Gori, v Gorici, v Dornbergu, Tolminu in drugod. Vsem je imponiral njegov možati nastop, njegova odločnost navdušenost za sveto stvar in praktični njegovi nasveti. V cecilijanskih stvareh je veljal za avtoriteto, njegova krepka beseda je zmerom odločevala.

Poleg tega je pridno dopisoval v Cerkv. Glasbenik o uspehih cecilijanskih na Cerkljanskem in na Goriškem sploh, o občnih zboreh, goriškega in VIII. občnega nemškega društva, ki se je vršil 9.—11. avg. 1880 v Avgsburgu in čegar popis se nahaja v 11.—12. št. 1880 C. Glasb. Kakor je bila njegova beseda rezka, tako je bila njegova beseda lapi-

darna. Udeležil se je tudi l. 1887. občnega zbora nemškega cecil. društva v Kostnicah (Konstanz).

Dne 17. junija 1888. je bil vmeščen za dekana v Komnu na Krasu. Čestilci cecilijanci so mu takrat poklopili kantato, katero je bil uglasbil g. D. Fajgelj. S tem začenja tretji del njegovega življenja, nad katerim viši neka otožna megla. Od tega časa ni več dopisoval Cerkv. Glasbeniku in ni potoval k občinim zborom nemškega cecilij. društva, tudi ne k zadnjemu v Gradcu. Udeleževal se je samo občnih zborov goriškega društva, a kot dirigent petja ni več nastopil. Prišel je bil z gorskih prijaznih planin na kršni kras, ki je bil tedaj za cecilijanstvo — prava puščava. Mnogo posla in skrbi, neugodne lokalne razmere mu niso dopuščale tako vneto in vstrajno delovati za cecilijansko idejo. Vkljub vsem oviram je on prvi zasejal na kameniti Kras seme cecilijanstva. Začel je z Lavtižarjevo enoglasno mašo in koralnimi rezponzori, naučil komenske cerkv. pevce neke lahknejše cecilijanske maše za mešani zbor, cecilijanske litanije in druge skladbe iz Cecilije. Na dan njegovega pogreba sem imel priložnost poslušati njegov mali pevski zbor, ki mu je pel od njega naučeni P. Angelska Hribarja Requiem. Polnodoneči ženski glasovi so peli dobro, posebno sopran, škoda da organist ni bil gotov. Bog daj, da bi cecilijansko petje z A. Harmelom na Krasu ne izumrlo! Ravno to petje bi bilo trden jez in bran proti naliwu italijanskega ničvrednega cerkv. petja, ki grozi preplaviti slovenski Kras.

Ranjki A. H. je bil lep, visoke postave, bistrook, prikupljive zunajnosti, finega obnašanja, ponižen; a pri svojih načelih jeklen in neupogljiv, s kratka, bil je — možak!

Umrl je mož značajan,
Načel jeklenih, neomajen

Stal vedno neupogujen je junak.
Le nji se vklonil je, ki mora se ji vsak.

S. Gregorčič.

Neka posebna resnoba in otožnost je bila razlita čez njegov mirni obraz, a oko mu vzplamtelo in lice je zarudelo, vse njegove životne mišice so zaigrale, ko je šlo za petje. Če sta le dva pevca došla k njemu v goste, se je začelo veselo popevati in koncertovati. O taki priliki je sam pel kak glas in ob enem igral partituro na harmonij. Kot dirigent je bil posebno sposoben za večje zборе, katere je kar elektrizoval; a ko je prišel v ogenj, je žalibog preziral fine nuanče dotične skladbe. Kot izvrstni pevec je znal najtežje slov. pesni na pamet. Harmonije se je bil sam toliko naučil, da je znal komponirati male skladbe za poskušnjo in kratek čas.

Zasluge za narodno glasbo si je stekel s tem, da je zapisaval narodne slov. pesni, svetne in cerkvene. Nekatere napeve je bil izročil znanemu českemu glasbeniku Lj. Kubi, ki jih je objavil v svoji zbirki: Slovanstvo ve svych zpěvech.

Malo tednov pred svojo smrtjo je blezo še veselo popeval v prijateljski družbi v Sežani, ko je tam zborovalo društvo sv. Cirila in Metoda. Ogedal si je bil pri tej priliki tudi divaško jamo. Vrnivši se domov, je dobil (najbrž vsled prehlada) pljučnico in na to eksudat, ki je v malo dneh umoril njegovo mlado življenje. Umrl je še le 47 let star v najlepšem cvetu svoje možke dobe.

Njegov pogreb je bil velikansk. Spremljevalo ga je na zadnji poti 34 duhovnikov z Msgr. dr. I. Gabrijelčičem na čelu, potrta rodbina, vsi uradniki in učitelji Komenski, žaljoči farani in nebroj drugih njegovih čestilcev. Med biljami in zadušno peto mašo je izborno govoril vodja goriškega centr. semenišča, Msgr. I. Gabrijelčič, ocenjujoč ranjčega kreposti in zasluge ter opominjajoč ljudstvo, da naj ne pozabi njegovih zlatih nauk. Škoda, da ni omenil ranjčega zasluge za cerkv. petje! — Plakalo je na glas vse možko in žensko, staro in mlado, da govornik ni mogel naprej. V cerkvi in na grobu so mojstru pevcev zadnjikrat zapeli vrli Komenski pevci in zaropotala je — prst na krsto, ki je krila truplo preblage duše. Sè solzami v očeh in z bridko bolestjo v srci smo se ločili od vsem predragega srca.

Na grob Ti kmalu postavijo Tvoji čestilci kamnen spomenik, a dalje ko na mrtvem kamenu bo živel Tvoj spomin v naših srcih, in kadar ta nehajo utripati, še v Tvojih delih. Dokler bo stalo cecilijansko društvo v Slovencih, in če propade enkrat tudi to, dokler živi cecilijanska ideja — in ta bo živela vedno v katoliški cerkvi — se bo častno imenovalo Tvoje ime, kot nje velezaslužnega razširjevalca in gorečega borilca.

Nas pa, ostale cecilijance, ki plakamo ob preranem Tvojem grobu, navdušuj Tvoj duh, da bi vsepo delovali po Tvojem vzgledu. Ob enem pa molimo za dušo njegovo, da bi kmalu po priprošnji sv. Cecilije, katero je v življenju takó vneto častil, zaslíšal v nebesih ono angeljsko petje, katerega odmev je zamaknenu Palestrina na zemljo prinesel. Naj se Ti tam gori nad zvezdami razvežejo vse prestane zemeljske disonance in zapreke — v večno harmonijo. Večni pokoj Tvoji zlati duši!

Kako pa naj se jaz poslovim od Tebe, sotrudnik moj, mili prijatelj moj, polovica duše moje? V spomin mi prihaja žalostinka pevca Davida, žalujočega o smrti prijatelja Jonatana: „Žalujem po tebi, moj brat, Jonatan, ti prelepi in ljubeznjivejši ko ženska ljubezen. Kakor ljubi mati svojega edinega sina, tako sem jaz Tebe ljubil. Kako so padali — korenjaki in je poginilo vojskino orožje!“ (II. Kralj. I, 26 — 27).

Caecilius.

D o p i s i.

S Tolminskega. Okt. mes. Blagovolite, g. vrednik, sprejeti od Vam neznane roke naslednje vrstice v Vaš cenjeni list. Do zdaj še niste prejeli slova od mene, zato se tim bolj nadejam, da boste blagohotno ugodili tej želji. Pa ne le od mene, sploh od nikogar ne vidim dopisov z Goriškega. Res, tesno je človeku pri srcu, vidočemu, kako je prvotna navdušenost združena z dobro organizovanim odborom v zadnjem času — odjenjala in ni upanja, da bi se reformacija cerkvenega petja kmalu uspešno nadaljevala. Sprva imel je „Cerk. Glasbenik“ dokaj dopisnikov z Goriškega, ki so zvesto poročali vsako gibanje na glasbenem polju. Kaj pa da bilo je tudi dovolj sporočila vrednega. V zadnjih letih pa — so politični boji zelo zelo vplivali tudi na naše cecilijino društvo, in kmalu bi bilo po tem društvu, ako bi lansko leto veleučeni g. dr. Fr. Sedej, vodja na Dunaju s pomočjo rajnega g. A. Harmel-a, dekana v Komnu in navdušenega cecilijanca, ne sklicali obč. zbora v Tolmin povodom zlate maše. Tu se je zopet užgala iskra prvotnega navdušenja vsem navzočim udom, in izvestno bi se vnela v velik plamen — ako bi nesrečni politični boji se ne nadaljevali s tako ognjevitostjo. Pač, pri nas se kaj dobro prilega znaní pregovor: „Inter arma“ Najhujši udarec pa za cecilijino društvo je bilo l. 1889, ko je bil poklican na Dunaj, prvobornitelj na polju reformacije cerkvenega petja, veleučeni g. dr. Fr. Sedej, ker ta, bivajoč v Gorici, v središču, je vso stvar vodil. Od tistega časa se je pri našem društvu vsa navdušenost ohladila, mlačnost, nebriznost — vse povprek, se je pokazalo na celi črti tako, da zdaj nimamo enega v Gorici, ki bi imel časa, dobre volje in potrebne znanosti ter nadaljeval delo veleučenega g. dr. Sedeja in vsaj za silo vodil najnujniša dela pri odboru. Zdi se, da še zdaj, dasi oddaljen, vodi celo stvar gori označeni g. dr. Sedej.

Prvi korak do poboljšanja je spoznanje samega sebe, kaj ne. Zato moramo tudi tu odkrito govoriti. Pri nas manjka moža zato — v mestu, ki bi imel veselje za cerkveno petje ter vsaj nekoliko navduševal za sveto stvar gospode prihajajoče v mesto.

Zato bi bilo dobro, da bi se eden ali drugi oglasil za izpraznjeno mesto stolnega vikarja.

Itak se zahteva od stolnih vikarij-v znanje koral, tim bolj torej ima pravico do tega mesta tak, ki zna tudi drugo petje.

Dokler ne bodemo imeli sposobnega moža v Gorici, ne bo bolje, pač pa čedalje bolj bodemo propadali.

Navzlic neugodnim razmeram razvija se in napreduje cecilijansko petje pri nas v hribih.

V bujnem cvetju se nahaja cecilijansko petje v Čepovanu, Šebreljah, Cerknem, na Št. Viški gori, v Ročah. Posebno v Cerknem se je v zadnjem času povzdignilo cerkveno petje pod vodstvom Ant. Kosmača. Odkar je šel preč. g. Kokošar, sedanji župnik v Šebreljah, bivši kapelan v Cerknem, se je bilo cerkveno petje v Cerknem pozgubilo. Ne samo odhod g. Kokošarja, nego tudi politični boji od nekaj let sem so bili krivi, da je bilo cerkveno petje skoraj popolnoma propadlo. Letos pa so se pevci združili in začeli so s posebnim veseljem gojiti cerkveno petje in ako bodo vsi vztrajali, utegne v kratkem cerkljanski zbor postati prvi na Goriškem in morda še drugod.

Da se pridno goji cerkveno petje v Šebreljah in na Št. Viški gori, ni treba posebej omenjati; saj v prvem kraji je voditelj preč. g. Kokošar, župnik, dovolj znana oseba na muzikaličnem polju, v drugem pa J. Laharnar, tudi znan skladatelj.

V Čepovanu so pred leti dobili nove cerkvene orgle, ki posebno lepo doné sprem-ljevaje cecilijansko petje. Prejšnji g. župnik Bl. Grča, kakor tudi sedanji, čeravno oba nemuzikalična, pridno in skrbno podpirata dobrega organista in izvrstne pevce.

V Ročah podučuje petje tamošnji g. župnik M. Kocijančič. Čeravno ni Bog vé kako glasbeno izobražen, vendar je v štirih letih vzgojil lep mešan zbor, obstoječ iz 4 deklic in 4 možkih, ki še precej lepo pojó.

Pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Volčah in drugod po Tolminskem se nekateri organisti nekoliko trudijo povzdigniti cerkveno petje, ali manjka jim nekoliko šole in pa nekoliko dobre volje. Ako bi se vsako leto v enem ali drugem kraju prav dejansko pokazalo, kako se mora peti, kakor se je to zgodilo lansko leto povodom zlate maše, gotovo bi cecilijansko petje hitrim korakom napredovalo po vseh hribih. Toda — dokler bode naše mesto — nebrizno, mlačno, ni upanja, da bi se to zgodilo.

Zato je pa treba moči koncentrovati v Gorici in okolici in posaditi na taka mesta prave može, izobražene in delavne, za javno delo sposobne.

Ali velja samo za deželo isrek Kristusov: „Nemo propheta in patria“ — in ne za Goričane, kaj? —

Razne reči.

— „Cecilijansko društvo za goriško nadškofijo“ je ravnokar z dovo-ljenjem preč. knez nadškof. ordinarijata goriškega izdalo *Cerkvene pesmi nabrane med slovenskim narodom*, 4. zvezek. Tiskal J. R. Milic v Ljubljani. — Za danes le rečemo, da je vsebina in oblika te zbirke vse hvale vredna; zato jo moremo in moramo vsem slovenskim cerkvenim zborom in v obče prijateljem glasbe živo priporočati. Po-drobnejšo oceno pa si prihranimo za prihodnji list.

— Domača umetnost. Gosp. Janez Bajde iz Hotiča je pripeljal v muzej glasbeni stroj v podobi amerikaškega harmonija (samo malo ožji je), kateri popolnoma posnema citre, harpo in godala. Bajde je vse to izumil sam in stroj je tudi njegovo ročno delo. Ima pa dve klavijaturi in pedal, s katerim se vrti mehanizem. Mož, kakor pripoveduje sam, je mislil in poskušal dolgih sedem let, kako bi dosegel svoj namen. Ker ni imovit, je seveda ves stroj bolj priprost, ali ideja je genijalna. Godalo posnemati bi ne bilo težko, ali kako dati glasu trajnost? In vendar se je Bajdetu posrečilo, da je izumel mehanizem, po katerem vsak ton poje, dokler hočeš. Citre v resnici presenetijo, igraš s tipkami, vendar imaš popolnoma značaj citer, celó tremolo delaš s tipko. Sploh so tipke zelo občutljive; forte in piano imaš v rokah. Tudi harpni glas je pristen. Izmed godal posebno odgovarja resničnosti cello; vijolina je prerezka. Sploh vsa stvar še ni dovršena, a dá se na tej podlagi spopolniti. Seveda Streichquartett-a noben stroj ne more nadomestiti, a zani-mivi so poskusi in napredek v mehaniki. G. Bajde je popolnoma prepričan, da se dá njegov stroj dokaj zboljšati, le sredstev nima na razpolago. Zatorej je vreden priporočila in pod-pore. Kakor čujem, skazoval bo te dni v muzeju svoj stroj ob določenih urah.

P. H. v „Slov.“

Današnjemu listu pridana je 10. šte. prilog:

Odgovorni vrednik lista **Janez Gnjezda**. — Odgovorni vrednik glasb. priloge **Anton Foerster**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska R. Milic.